

ALENAS ŽERBO – Pirmasis vienutininkas perplaukęs non-stop Atlantą

Venantas Butkus

2003.09.01.

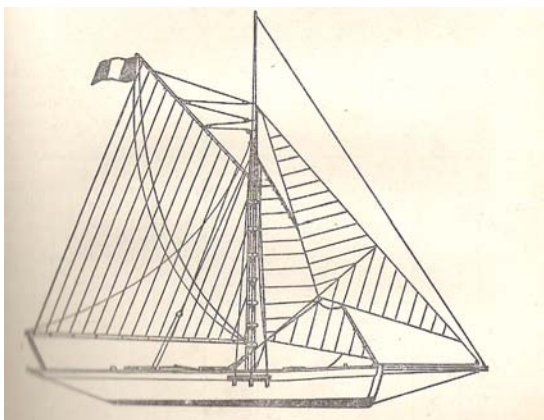
Alenas Žerbo 1989-1941.12.11.

Šį rudenį sukanka aštuoniasdešimt metų, kai iki tol niekam nežinomas trisdešimtmetis prancūzas **ALENAS ŽERBO** (Alain Gerbault), su nedideliu burlaiviu perplaukęs Atlanto vandenyną, staiga tapo jūreivystės didvyriu (plaukimo datos 1923.07.06-1923.09.15). Jis ir šiandien vis dar laikomas vienu žymiausių jūrų keliautoju-vienutininku, išgarsinusių buriavimo sportą. Kodėl šis "jūrų robinzonas" nusipelnė tokios šlovės? Juk jis nebuvo nei pirmas, nei paskutinis jūreivystės diletantas, kuris metė iššūkį Pasauliniam vandenynui ir įveikė jį. Pastaruoju metu apie tai diskutuojama ne vienoje užsienio spaudoje pasirodžiusioje publikacijoje, kuriomis remiantis ir parengtas šis rašinys.

1923 metų birželio 6 dieną iš Gibraltaro, Didžiosios Britanijos valdos Pirėnų pusiasalio pietuose, be triukšmingų palydų išplaukė nedidelis, tik 11,7 metro ilgio, burlaivis "Firecrest" su vieninteliu įgulos nariu. Prie jo vairo stovėjo Viduržemio kurortų plevėsa Alenas Žerbo – buvęs Prancūzijos karinių oro pajėgų karininkas ir jau spėjęs pagarsėti lauko teniso žaidėjas. Jis priklausė vadinamajai "prarastajai kartai", kuri, išgyvenusi Pirmojo pasaulinio karo mėsmalę, troško nuveikti ką nors ypatingo, kad gyvenimas vėl įgautų prasmę. Kadais, dar būdamas lakūnu, Alenas Žerbo svajojo išgarsėti perskrisdamas Atlanto vandenyną, tačiau jo žvaigždžių valanda išmušė ne oro erdvėse, o Neptūno valdose. Tokį gyvenimo posūkį lėmė, kaip neretai ir atsitinka, paprasčiausias atsitiktinumas.

1922 metų pavasarį, viešėdamas pas savo draugą buriuotoją Ralfą Stoką, Plimuto uoste Žerbo pamatė tipišką tenderį – nedidelį vienstiebį burlaivį, pastatytą pagal žymaus laivų konstruktoriaus Kempo Diksono projektą. Nors laivas jau buvo išplaukiojęs daugiau nei trisdešimt metų, tačiau jo korpusas, surestas iš ažuolo ir tiko, atrodė dar tvirtas ir patikimas. Tad Alenas Žerbo nutarė įsigyti šį jau nebe pirmos jaunystės ir kiek apleistą laivą. Netrukus jis šiame burlaivyje net apsigyveno: čia laikė kai kuriuos daiktus iš tėvų namų, mėgstamiausias knygas, teniso kortuose iškovotus prizus ir kitokias mielas smulkmenas. Beveik metus buvęs lakūnas plaukiojo Viduržemio jūros pakrantėmis, ruošdamas save ir savo laivą tolimesnei kelionei per Atlanto vandenyną. Jei tikėti Žanu Merje, knygos "Jūreiviai vienutininkai" autoriumi, tai jo tėvynainis Alenas Žerbo buvo nepataisomas idealistas ir garbėtroška, kuris, neturėdamas jūrinio užsigrūdinimo ir tik paviršutiniškai susipažinęs su navigacijos pagrindais, metė iššūkį patyrusiems jūrų vilkams: "Aš atliksiu tai, ko jūs niekada nedarėte!". Iki tol vieniši jūreiviai Džoša Slokumas (1895 m.) ir Hovardas Blekburnas (1902 m.) su nedideliais burlaiviais buvo perplaukę Atlantą, ir tai tik vakarų-rytų kryptimi, kur vyrauja palankūs tokiam maršrutui vėjai. Be to, pakeliui jie buvo užsukę į Azorų salas, tad ilgiausias atstumas, kurį šie "jūrų robinzonai" įveikė niekur neišlipdami į krantą, sudarė tik apie 2 tūkstančius jūrmylių. Žerbo nutarė Atlantą perplaukti priešinga kryptimi ir niekur nesustodamas (prieš vyraujančius vėjus ir sroves). Taigi jo laukė daugiau kaip 4 tūkstančių jūrmylių transatlantinė kelionė nedideliu senu burlaiviu su labai ankšta kajute.

"Valio, pagaliau plaukiu! Manęs laukia nuostabus nuotykis!" – optimistiškai savo dienoraštyje įrašė Žerbo kelionės pradžioje, tačiau labai greitai jam teko patirti rimtus išbandymus. Atvirame vandenyne užpūtus stipresniems vėjams nuolatos trūkinėjo seni štagai, šotai ir falai, todėl burės dažnai atsidurdavo už borto. Kartą, stengdamasis išgriebti ten nuplazdėjusį kliverį, Alenas vos nežuvo. Laimei, krisdamas iš jachtos, jis spėjo nusitverti už bakštago. Praėjus mėnesiui nuo kelionės pradžios, paaiškėjo, kad beveik visas geriamas vanduo, supiltas į naujas ažuolines statines, sugedo ir tolimesnės kelionės metu buriuotojui teks kasdien pasitenkinti vos vienu kitu puodeliu skysčio. Tropikuose nuo karščio sugedo sūdytos mėsos atsargos, maišus su bulvėmis užpuolė kažkokie édrūs vabalai. Visa tai teko išmesti už borto. Nuo mirtino troškulio buriuotoją gelbėjo retkarčiais praplumpantys lietūs, o badą numalšinti padėjo ant jachtos denio nukrintančios skrajojantys žuvys ir viena kita harpūnu sumedžiota didesnė vandenyno gyventoja.

Aleno Žerbo jachta "Firecrest" 1922 m.

Žerbo daliai teko nemažai audringų dienų. Kartą jo jachtą užklupo tikras uraganas. Didžiulės bangos grasino buriuotoją nuplauti nuo denio, tad jis, kaip kadaise pasielgė panašioje situacijoje pirmasis "jūrų robinzonas" Džoša Slokumas, išsiropštė į stiebą. Didžiulės bangos nulaužė bušprita, apgadino vantus ir vos nesutraikė pačios jachtos, bet, pagaliau, viskas baigėsi laimingai.

Reikia tik stebėtis Žerbo gyvybingumu, neapleidusiu jo nei kovojant su sunkumais, nei atsidūrus didžiausio pavojaus akivaizdoje. Jis kentė troškulį, jį kamavo

karštligė, jis nuolatos jautė nuovargį, bet nė karto nesusigundė užsukti į praslenkančias pro šalį Madeiros ar Bermudų salas, nors niekam nebuvo davęs pažado perplaukti Atlanto vandenyną be sustojimo.

Aštuoniasdešimt ketvirtąją plaukimo dieną Žerbo kelyje pasitaikė graikų garlaivis, kuris vos nesutraikė jachtos. Aukštiesiems okeaninio garlaivio bortams užstojus jachtą nuo vėjo, buriuotojui tik su dideliu vargu pavyko išvengti katastrofiško susidūrimo su plieniniu gigantu. Po nemalonaus incidento iš garlaivio buvo nuleista valtis ir du jauni laivo karininkai priplaukė prie jachtos su vandeniu bei maisto atsargomis. Vėliau knygoje "Vienas per Atlantą" Žerbo rašė: "Kai mano svečiai sugrižo į garlaivį, aš pamačiau, kad jų atvežtos atsargos man netinka. Tai buvo tik trys buteliai konjako ir konservai, kurių aš nekenčiu".

Aleno Žerbo plaukimas per Atlantą gerokai užsitęsė – jis truko net 101 dieną. 1923 metų rugsėjo 15-tąją antrą valandą nakties "Firecrest" pagaliau nuleido inkarą Yst Riverio upėje Niujorke. Po šios kelionės jis tapo pirmuoju jūreivių-vienutininku, kuris perplaukė Atlanto vandenyną neužsukdamas nei į vieną pakeliui pasitaikiusią salą.

Niujorke Žerbo praleido daugiau negu metus. Per tą laiką jis parašė savo pirmąją knygą – "Vienas per Atlantą", kuri ne tik išgarsino, bet ir praturtino prancūzų. Buriuotojo užrašai buvo išversti į daugelį kalbų ir turėjo didelį pasisekimą. Ji paskatino ne vieną nuotykių mėgėją leistis į tolimas jūrų keliones po burių sparnais.

Po savo transatlantinės kelionės, kurią aprašė ne tik jis pats, bet ir daugelis Amerikos bei Europos laikraščių bei žurnalų, Alenas Žerbo labai išgarsėjo. Savo šlovės apogėjų jis

pasiekė 1924 metų rudenį, kai paskelbė, jog pasirengęs su ta pačia jachta ir vienas tęsti kelionę aplink pasaulį. Atlanto vandenyne gerokai aplamdytame "Firecrest" buruiotojas pakeitė kai kurią įrangą, įsigijo naują burių komplektą, tačiau pasiliko seną sekstaną ir du jau anksčiau jam tarnavusius chronometrus. 1924 metų lapkričio 1 dieną Alenas Žerbo atsisveikino su Niujorku.

Praėjus beveik penkeriems metams nuo tada, kai "Firecrest" paliko Amerikos krantus, Alenas Žerbo savo nuotykingą kelionę aplink pasaulį baigė Prancūzijos uoste Havre. Iš tų penkerių metų daugiau kaip septynis šimtus dienų vienišas buruiotojas praleido vandenyne akis į akį su bangomis ir vėjais. 1929 metų liepos 26 dieną grįžusį į tėvynę "jūrų robinzoną" sveikino Havro uoste stovinčių laivų sirenos ir gausus būrys miesto gyventojų, susirinkusių krantinėje. Alenas Žerbo tapo trečiuoju jūreiviu po Slokumo ir Pidženo, kuris vienas su burlaiviu apsuko ratą aplink Žemės rutulį. Jis tapo Prancūzijos nacionaliniu didvyriu, viename iš karinių laivų jam buvo įteiktas "Garbės legiono" ordinas.

Savo tėvynėje Alenas Žerbo prabuvo neilgai. Parašė dar vieną knygą, skaitė paskaitas, dalijo interviu ir taip užsidirbo pinigų savo tolimesnėms klajonėms su burlaiviu. Kai tik pagal jo brėžinius buvo pastatytas naujas tenderis "Alain Gerbault", jis vėl pakėlė bures ir išplaukė į Ramųjį vandenyną. Nuo pereito amžiaus trečiojo dešimtmečio pradžios Žerbo gyveno įvairiose Polinezijos ir Melanezijos salose ir nesiskyrė su savo naujuoju laivu. Bėgo mėnesiai ir metai, prasidėjo Antrasis pasaulinis karas ir pasaulis pamiršo vienišą jūreivį. 1941 metų spalio pradžioje Alenas Žerbo atplaukė į Timoro salą Malajų salyne ir rengėsi pasiekti kokią nors Prancūzijos užjūrio koloniją, tačiau susirgo tropine karštligė ir gruodžio 11 dieną mirė.

Jau po karo, 1947 metais, vykdant paskutinę Aleno Žerbo valią, buruiotojo palaikai buvo pervežti į jo pamėgtą Bora-Bora salą. Prancūzijos sporto akademija įžymiam savo tėvynainiui po mirties paskyrė premiją "Už įžymų plaukimą aplink pasaulį ir aukštą buruiotojo meistriskumą, parodytą šio reiso metu". Šiuo metu Prancūzijos šiaurės vakaruose, iš kur buvo kilęs Alenas Žerbo, Lavalio miesto muziejuje veikia ekspozicija, supažindinanti su garsiojo žemiečio gyvenimu ir jo kelionėmis.

Praėjo aštuoniasdešimt metų, kai Alenas Žerbo viso pasaulio akivaizdoje buvo pripažintas jūreivystės didvyriu. Kur slypi nepaprastas jo kelionių žavesys? Ar iš tikrųjų savo kelią į šlovę jis pradėjo, pasak kai kurių prancūzų istorikų, kaip nepatyręs ir nerūpestingas jūreivis? Ar neklysta žymūs rašytojai ir menininkai išaukštindami Žerbo žygdarbį? Tai klausimai, į kuriuos ir šiandien bando atsakyti jūreivystės istorikai bei profesionalūs jūreiviai. Vieningo atsakymo nėra ir negali būti, nes Aleno Žerbo asmenybės ir jo atliktų kelionių žavesys toks nepakartojamas, kad iki šiol daugelis neramių širdžių žmonių seka jo pavyzdžiu. Sunku net suskaičiuoti kiek per pastaruosius aštuoniasdešimt metų paskatinti šio "jūrų robinzono" leidosi į tolimes keliones nedideli burlaiviai su vieninteliu įgulos nariu.

Senieji burlaivių kapitonai, jaučiantys savo vertę, mėgdavo sakyti, kad jūra išspjauna diletantus. Galima sutikti, kad Žerbo, pirmą kartą išplaukdamas į Atlanto vandenyną tikrai nebuvo profesionalas, tačiau jūra jo "neišspjovė". Todėl perplaukęs Atlanto vandenyną jis savo dienoraštyje įrašė: "Dabar aš žinau, kad jūra mane užvaldė amžinai". Taip ir atsitiko.